Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

19 päivänä syyskuuta 2018 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely – Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Eurooppalainen pidätysmääräys – Puitepäätös 2002/584/YOS – Täytäntöönpanoa koskevat kieltäytymisperusteet – SEU 50 artikla – Euroopan unionista eroamista koskevan menettelyn käynnistäneen jäsenvaltion oikeusviranomaisten antama pidätysmääräys – Epävarmuus järjestelmästä, jota sovelletaan kyseisen valtion ja unionin välisiin suhteisiin eroamisen jälkeen

Asiassa C-327/18 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) on esittänyt 17.5.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.5.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee sellaisten eurooppalaisten pidätysmääräysten täytäntöönpanoa, joiden kohteena on

RO,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit C. G. Fernlund (esittelevä tuomari), A. Arabadjiev, S. Rodin ja E. Regan,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen 17.5.2018 esittämän pyynnön, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.5.2018, käsitellä ennakkoratkaisupyyntö kiireellisessä menettelyssä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan mukaisesti,

ottaen huomioon 11.6.2018 tehdyn ensimmäisen jaoston päätöksen, jolla pyyntö hyväksyttiin,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.7.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– RO, edustajinaan E. Martin-Vignerte ja J. MacGuill, solicitors, C. Cumming, BL, ja P. McGrath, SC,

– Minister for Justice and Equality, asiamiehinään M. Browne, G. Hodge, A. Joyce ja G. Lynch, avustajinaan E. Duffy, BL, ja R. Barron, SC,

– Romanian hallitus, asiamiehinään L. Lițu ja C. Canțăr,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään S. Brandon ja C. Brodie, avustajinaan J. Holmes, QC, ja D. Blundell, barrister,

– Euroopan komissio, asiamiehinään S. Grünheid, R. Troosters ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.8.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEU 50 artiklan sekä eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä puitepäätös), tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty pantaessa Irlannissa täytäntöön kahta eurooppalaista pidätysmääräystä, jotka Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet ovat antaneet RO:sta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

EU-sopimus

3 SEU 50 artiklan 1–3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Kyseinen sopimus neuvotellaan [SEUT] 218 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitetusta ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päätä yksimielisesti pidentää tätä määräaikaa.”

Puitepäätös

4 Puitepäätöksen johdanto-osan 10 ja 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(10) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat jäsenvaltioiden väliseen vankkaan luottamukseen. Järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti [SEU 2 artiklassa] tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa [SEU 7 artiklan 2 kohdan] mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan [3] kohdassa.

– –

(12) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan [SEU 2 ja SEU 6 artiklassa] tunnustettuja ja Euroopan unionin perusoikeuskirjasta, erityisesti sen VI luvusta, kuvastuvia periaatteita. Tässä puitepäätöksessä ei ole mitään sellaista, joka estäisi kieltäytymästä luovuttamasta henkilöä, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, jos on objektiivisia perusteita katsoa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu henkilön asettamiseksi syytteeseen tai rankaisemiseksi hänen sukupuolensa, rotunsa, uskontonsa, etnisen alkuperänsä, kansallisuutensa, kielensä, poliittisen mielipiteensä tai sukupuolisen suuntautumisensa perusteella tai että jokin kyseisistä syistä voi vahingoittaa hänen asemaansa."

5 Puitepäätöksen 1 artiklan, jonka otsikko on "Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön", 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [SEU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita."

6 Puitepäätöksen 26 artiklan, jonka otsikko on "Täytäntöönpanojäsenvaltiossa säilöön otettuna vietetyn ajan vähentäminen", 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio vähentää eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta johtuvan säilöönottoajan vapausrangaistuksen kokonaisajasta, joka olisi suoritettava pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen tuomitsemisen seurauksena."

7 Puitepäätöksen 27 artiklan, jonka otsikko on "Mahdollinen syytteeseenpano muista rikoksista", 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"– – luovutettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta ennen kyseistä luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta."

8 Puitepäätöksen 28 artikla koskee pidätysmääräyksen mukaista luovuttamista ja luovuttamista edelleen muuhun valtioon kuin täytäntöönpanojäsenvaltioon.

Irlannin oikeus

9 Puitepäätös on saatettu osaksi Irlannin oikeusjärjestystä eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetulla vuoden 2003 lailla (European Arrest Warrant Act 2003).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet ovat antaneet RO:sta kaksi eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön pantaviksi Irlannissa.

11 Ensimmäinen 27.1.2016 annettu määräys koskee murhaa ja murhapolttoa, joihin RO:n väitetään syyllistyneen 2.8.2015. Toinen 4.5.2016 annettu määräys koskee raiskausta, johon RO:n väitetään syyllistyneen 30.12.2003. Kummastakin näistä teoista voidaan määrätä elinkautinen vankeusrangaistus.

12 RO otettiin kiinni ja säilöön Irlannissa 3.2.2016. Hän on ollut tästä ajankohdasta lähtien säilöön otettuna kyseisessä jäsenvaltiossa kahden hänestä annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella.

13 RO on vastustanut luovuttamistaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan muun muassa tämän jäsenvaltion unionista eroamisen sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 3 artiklan perusteella ja väittänyt voivansa joutua kokemaan epäinhimillistä ja halventavaa kohtelua, jos hänet suljettaisiin Maghaberryn vankilaan Pohjois-Irlannissa.

14 RO:n terveydentilan takia häntä voitiin kuulla vasta 27.7.2017.

15 Tutkittuaan RO:n väitteet kohtelusta, jota hän voisi joutua kokemaan Pohjois-Irlannissa, High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) totesi 2.11.2017 antamassaan ratkaisussa, että Maghaberryn vankilaolosuhteita koskevien täsmällisten ja päivitettyjen tietojen perusteella oli olemassa todellinen vaara, että haavoittuvuutensa johdosta RO voisi joutua kokemaan epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua. Se piti 5.4.2016 annetun tuomion Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) valossa tarpeellisena pyytää Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisilta lisätietoja RO:n vankilaoloista, mikäli hänet luovutetaan.

16 Laganside Court in Belfast (Lagansiden tuomioistuin Belfastissa, Yhdistynyt kuningaskunta), joka on kyseessä olevat eurooppalaiset pidätysmääräykset antanut oikeusviranomainen, toimitti 16.4.2018 tietoja siitä, miten Pohjois-Irlannin vankeinhoitolaitoksessa otettaisiin huomioon vaara, että RO:hon kohdistuu Pohjois-Irlannissa epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua.

17 High Court ilmoittaa hylänneensä kaikki väitteet, joilla RO on vastustanut luovuttamistaan, paitsi niitä, jotka liittyvät Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen unionista, ja sitä, joka koskee Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa, koska se ei katso voivansa lausua niistä ennen kuin se saa unionin tuomioistuimelta vastauksen useisiin ennakkoratkaisukysymyksiin.

18 High Court palauttaa mieleen, että Yhdistynyt kuningaskunta ilmoitti 29.3.2017 Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle aikomuksestaan erota unionista SEU 50 artiklan nojalla ja että tämän ilmoituksen on määrä johtaa Yhdistyneen kuningaskunnan eroamiseen unionista 29.3.2019.

19 Mainittu tuomioistuin toteaa, että jos RO luovutetaan, hän on erittäin todennäköisesti vielä vankilassa Yhdistyneessä kuningaskunnassa kyseisen ajankohdan jälkeen.

20 High Court toteaa myös, että unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä tehdään ehkä sopimuksia sääntelemään näiden osapuolten välisiä suhteita välittömästi kyseisen eroamisen jälkeen tai pitemmällä aikavälillä puitepäätöksen kattaman kaltaisilla aloilla.

21 Tällä hetkellä tällainen mahdollisuus on kuitenkin edelleen epävarma eikä ole tiedossa, millaisia toimenpiteitä toteutettaisiin erityisesti siltä osin kuin kyse on unionin tuomioistuimen toimivallasta antaa ennakkoratkaisuja.

22 High Court toteaa, että oikeus- ja tasa-arvoministerin (Minister for Justice and Equality, Irlanti) mukaan lainsäädäntöä on sovellettava sellaisena kuin se on tällä hetkellä eikä sellaisena kuin se saattaa olla tulevaisuudessa Yhdistyneen kuningaskunnan erottua unionista. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseinen ministeri päättelee tästä perustellusti, että RO on luovutettava puitepäätöksen täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön nojalla.

23 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että RO katsoo päinvastoin, että kun otetaan huomioon epävarmuus oikeusjärjestyksestä, joka Yhdistyneessä kuningaskunnassa on voimassa tämän jäsenvaltion erottua unionista, ei voida taata, että oikeuksia, jotka hänellä on unionin oikeuden nojalla, voidaan käytännössä panna täytäntöön sellaisinaan, joten häntä ei pitäisi luovuttaa.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että RO on yksilöinyt unionin oikeudesta neljä näkökohtaa, joihin voitaisiin teoriassa vedota; nämä ovat

– puitepäätöksen 26 artiklassa säädetty oikeus täytäntöönpanojäsenvaltiossa säilöön otettuna vietetyn ajan vähentämiseen

– puitepäätöksen 27 artiklassa tarkoitettu niin sanottu spesialiteettiperiaate

– puitepäätöksen 28 artiklassa tarkoitettu oikeus, joka rajoittaa pidätysmääräyksen mukaista luovuttamista ja luovuttamista edelleen muuhun valtioon, ja

– luovutetun henkilön perusoikeuksien kunnioittaminen Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) mukaisesti.

25 Kyseisen tuomioistuimen mukaan on kysyttävä, aiheutuuko tilanteessa, jossa jostakin näistä neljästä näkökohdasta syntyy riitaa eikä ole toteutettu toimenpiteitä, joissa unionin tuomioistuimelle annettaisiin toimivalta antaa kyseisistä näkökohdista ennakkoratkaisu, RO:n kaltaisen henkilön luovuttamisesta merkittävä epäoikeudenmukaisuuden riski tälle henkilölle eikä pelkästään sitä koskeva teoreettinen mahdollisuus, joten luovutuspyyntöä ei pitäisi hyväksyä.

26 Tässä tilanteessa High Court on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kun otetaan huomioon

– Yhdistyneen kuningaskunnan SEU 50 artiklan nojalla antama ilmoitus

– epävarmuus järjestelyistä, joita Euroopan unioni ja Yhdistynyt kuningaskunta ottavat käyttöön keskinäisten suhteidensa järjestämiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan eron jälkeen, ja

– tästä seuraava epävarmuus siitä, missä määrin RO voisi käytännössä nauttia perussopimusten, perusoikeuskirjan tai asiaa koskevan lainsäädännön mukaisista oikeuksista, jos hänet luovutetaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja hän on vankeudessa Yhdistyneen kuningaskunnan eron jälkeen,

onko luovutuspyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion unionin oikeuden nojalla kieltäydyttävä luovuttamasta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan henkilöä, josta on annettu eurooppalainen pidätysmääräys ja jonka luovuttamista muutoin edellytettäisiin kyseisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä,

a) kaikissa tapauksissa?
b) joissain tapauksissa kyseisen tapauksen erityisolosuhteet huomioon ottaen?
c) ei missään tapauksessa?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan sen b kohdassa tarkoitetulla tavalla, mitä perusteita tai näkökohtia luovutuspyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimen on arvioitava sen määrittämiseksi, onko luovuttaminen kiellettyä?

3) Onko toisen kysymyksen yhteydessä luovutuspyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimen lykättävä lopullisen ratkaisun tekemistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta odottaakseen, että luovutuspyynnön esittäneen jäsenvaltion unionista eroamisen jälkeistä oikeusjärjestystä koskeva tilanne selkiintyy,

a) kaikissa tapauksissa?
b) joissain tapauksissa kyseisen tapauksen erityisolosuhteet huomioon ottaen?
c) ei missään tapauksessa?

4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan sen b kohdassa tarkoitetulla tavalla, mitä perusteita tai näkökohtia luovutuspyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion tuomioistuimen on arvioitava sen määrittämiseksi, onko sen lykättävä lopullisen ratkaisun tekemistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta?”

Kiireellinen menettely

27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt tämän ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa määrätyssä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

28 Pyyntönsä tueksi tämä tuomioistuin vetoaa siihen, että asianomainen on tällä hetkellä säilöön otettuna Irlannissa vain niiden eurooppalaisten pidätysmääräysten perusteella, jotka Yhdistynyt kuningaskunta on antanut syytetoimenpiteitä varten, ja että hänen luovuttamisensa mainittuun jäsenvaltioon riippuu unionin tuomioistuimen vastauksesta. Se on korostanut, että tavanomainen menettely pitkittäisi huomattavasti asianomaisen säilöönoton kestoa, vaikka häneen sovelletaan syyttömyysolettamaa.

29 Tältä osin on todettava ensiksi, että nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee sellaisen puitepäätöksen tulkintaa, joka kuuluu vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevassa EUT-sopimuksen kolmannen osan V osastossa tarkoitettuihin aloihin. Pyyntö voidaan siis käsitellä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

30 Toiseksi kiireellisyyttä koskevasta edellytyksestä on todettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on otettava huomioon se, että asianomaiseen henkilöön kohdistuu parhaillaan vapaudenmenetys ja että hänen pitämisensä säilössä riippuu pääasian ratkaisusta. Lisäksi asianomaisen henkilön tilannetta on arvioitava sellaisena kuin se on ennakkoratkaisupyynnön käsittelemiseksi kiireellisessä menettelyssä tehdyn pyynnön tutkinta-ajankohtana (tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Nyt käsiteltävässä asiassa on riidatonta yhtäältä, että kyseisenä ajankohtana RO oli säilöön otettuna Irlannissa, ja toisaalta, että hänen pitämisensä edelleen säilössä riippuu päätöksestä, joka tehdään hänen luovuttamisestaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan; tätä päätöstä on lykätty, kunnes unionin tuomioistuin on antanut vastauksensa nyt käsiteltävässä asiassa.

32 Tässä tilanteessa unionin tuomioistuimen ensimmäinen jaosto päätti 11.6.2018 esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan hyväksyä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnön nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti, onko SEU 50 artiklaa tulkittava siten, että siitä, että jäsenvaltio on ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista mainitun artiklan mukaisesti, seuraa, että jos tämä jäsenvaltio antaa henkilöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen, täytäntöönpanojäsenvaltion on kieltäydyttävä kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta tai lykättävä sen täytäntöönpanoa odotettaessa selvennyksiä oikeusjärjestykseen, jota pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sovelletaan sen erottua unionista.

34 Tässä yhteydessä on palautettava mieleen, että kuten SEU 2 artiklasta ilmenee, unionin oikeus perustuu siihen perustavanlaatuiseen lähtökohtaan, jonka mukaan kukin jäsenvaltio jakaa kaikkien muiden jäsenvaltioiden kanssa – ja tunnustaa sen, että nuo muut jäsenvaltiot jakavat sen kanssa – lukuisia yhteisiä arvoja, joihin unioni perustuu. Tämä lähtökohta merkitsee sitä ja perustelee sen, että jäsenvaltioiden välillä vallitsee keskinäinen luottamus siihen, että kyseiset arvot tunnustetaan ja että siis ne täytäntöön panevaa unionin oikeutta noudatetaan (tuomio 6.3.2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, 34 kohta ja tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 35 kohta).

35 Jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaate edellyttää etenkin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta sitä, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja aivan erityisesti unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia (ks. vastaavasti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 36 kohta).

36 Erityisesti puitepäätöksen 1 artiklan 1 ja 2 kohdasta sekä sen johdanto-osan viidennestä ja seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee, että puitepäätöksen tavoitteena on korvata rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 13.12.1957 tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen perustuva monenvälinen luovuttamisjärjestelmä vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvilla oikeusviranomaisten välisillä rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamisjärjestelyillä tuomioiden täytäntöönpanoa tai syytetoimenpiteitä varten. Ottamalla käyttöön tämä viimeksi mainittu yksinkertaistettu ja tehokkaampi järjestelmä puitepäätöksellä pyritään siis helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sellaisen unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 39 ja 40 kohta).

37 Vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta sovelletaan puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdassa, jossa vahvistetaan sääntö, jonka mukaan jäsenvaltioiden on pantava eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön tämän periaatteen perusteella ja puitepäätöksen säännösten mukaisesti. Täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset voivat siis lähtökohtaisesti kieltäytyä tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vain puitepäätöksessä tyhjentävästi luetelluilla täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteilla, ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle voidaan asettaa vain kyseisessä puitepäätöksessä tyhjentävästi lueteltuja ehtoja. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano on näin ollen pääsääntö, ja täytäntöönpanosta kieltäytymisen on katsottava olevan poikkeus, jota on tulkittava suppeasti (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 41 kohta).

38 Näin ollen puitepäätöksen 3 artiklassa ilmoitetaan nimenomaisesti eurooppalaisen pidätysmääräyksen ehdottomat kieltäytymisperusteet, sen 4 ja 4 a artiklassa kyseisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet sekä sen 5 artiklassa erityistapauksissa annettavat pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion takeet (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 51 kohta ja tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 42 kohta).

39 Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut, että vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta ja jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen periaatetta voidaan rajoittaa ”poikkeuksellisissa olosuhteissa” (tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 82 kohta ja tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 43 kohta).

40 Unionin tuomioistuin on siis todennut, että täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella on tietyin edellytyksin mahdollisuus päättää puitepäätöksellä käyttöön otettu luovuttamismenettely, jos tällainen luovuttaminen saattaa johtaa siihen, että etsitty henkilö joutuu perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitetun epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi (tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 104 kohta ja tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 44 kohta).

41 Unionin tuomioistuin on tässä tarkoituksessa nojautunut yhtäältä puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan kyseisellä päätöksellä ei vaikuteta velvoitteeseen kunnioittaa SEU 2 ja SEU 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita, ja toisaalta perusoikeuskirjan 4 artiklassa taatun perusoikeuden ehdottomaan luonteeseen (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 45 kohta).

42 Arvioidakseen sellaisen todellisen vaaran olemassaoloa, että eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä kyseessä oleva henkilö joutuu epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on – kuten ennakkoratkaisua pääasiassa pyytäneen tuomioistuimen – puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan perusteella pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta kaikki lisätiedot, jotka se katsoo tarpeelliseksi tällaisen vaaran olemassaolon arvioimiseksi (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 76 kohta).

43 RO kuitenkin väittää, että koska Yhdistynyt kuningaskunta on ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista SEU 50 artiklan nojalla, häneen kohdistuu vaara, että hänen useita perusoikeuskirjan ja puitepäätöksen mukaisia oikeuksiaan ei enää kunnioiteta Yhdistyneen kuningaskunnan erottua unionista. RO:n mielestä kyseinen ilmoitus on korjaamattomalla tavalla horjuttanut keskinäisen luottamuksen periaatetta, joka on vastavuoroisen tunnustamisen perustana, joten puitepäätöksen mukaista luovutusta ei saa panna täytäntöön.

44 Tässä yhteydessä on kysyttävä, voiko pelkkä jäsenvaltion ilmoitus aikomuksestaan erota unionista SEU 50 artiklan mukaisesti oikeuttaa unionin oikeuden nojalla kieltäytymisen kyseisen jäsenvaltion antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta sillä perusteella, että luovutettu henkilö ei enää voisi kyseisen eroamisen jälkeen vedota pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa puitepäätöksen mukaisiin oikeuksiinsa eikä saada tutkituksi unionin tuomioistuimessa, sopiiko niiden täytäntöönpano kyseisessä jäsenvaltiossa yhteen unionin oikeuden kanssa.

45 Tässä asiayhteydessä on huomattava, ettei tällainen ilmoitus keskeytä unionin oikeuden soveltamista jäsenvaltiossa, joka on ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista, joten unionin oikeus, johon puitepäätöksen säännökset sekä keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteet, jotka ovat erottamaton osa puitepäätöstä, kuuluvat, pysyy täysimääräisesti voimassa kyseisessä valtiossa, kunnes se on tosiasiallisesti eronnut unionista.

46 On nimittäin todettava, että kuten SEU 50 artiklan 2 ja 3 kohdasta ilmenee, tässä artiklassa määrätään eroamismenettelystä, joka sisältää ensinnäkin ilmoituksen Eurooppa-neuvostolle eroaikomuksesta, toiseksi sopimuksen neuvottelemisen ja tekemisen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä ottamalla huomioon asianomaisen valtion ja unionin väliset myöhemmät suhteet ja kolmanneksi varsinaisen eroamisen unionista kyseisen sopimuksen voimaantulopäivänä tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua Eurooppa-neuvostolle annetusta ilmoituksesta, jollei tämä viimeksi mainittu yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päätä yksimielisesti pidentää tätä määräaikaa.

47 Tällainen kieltäytyminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta merkitsisi, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 55 kohdassa, puitepäätöksen säännösten soveltamisen yksipuolista keskeyttämistä ja olisi lisäksi vastoin puitepäätöksen johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen sanamuotoa, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston tehtävänä on todeta SEU

2 artiklassa tarkoitettujen periaatteiden loukkaaminen pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, jotta eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltaminen voidaan keskeyttää kyseisen jäsenvaltion osalta (tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 71 kohta).

48 Näin ollen pelkkää jäsenvaltion ilmoitusta aikomuksestaan erota unionista SEU 50 artiklan mukaisesti ei voida pitää sellaisenaan tämän tuomion 39 ja 40 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuna poikkeuksellisena olosuhteena, joka voisi oikeuttaa kieltäytymisen kyseisen jäsenvaltion antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.

49 Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen asiana on kuitenkin vielä tutkia käsiteltävän tapauksen konkreettisessa ja tarkassa arvioinnissa, onko olemassa painavia perusteita uskoa, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion erottua unionista kyseisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö on vaarassa menettää RO:n mainitsemien ja tämän tuomion 24 kohdassa mieleen palautettujen kaltaiset perusoikeudet ja pääasiallisesti puitepäätöksen 26–28 artiklaan perustuvat oikeudet (ks. analogisesti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 73 kohta).

50 Perusoikeuskirjan 4 artiklaan sisältyvistä perusoikeuksista, jotka vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaan sisällytettyjä oikeuksia (tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 86 kohta), puolestaan on todettava, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, kuten sen ennakkoratkaisukysymysten sanamuodosta ja unionin tuomioistuimelle toimittamasta asiakirja-aineistosta näyttää ilmenevän, että se voi saamiensa tietojen perusteella sulkea pois todellisen vaaran RO:n altistumisesta pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitetulle epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle, lähtökohtaisesti ei olisi syytä kieltäytyä tällä perusteella luovutuksen täytäntöönpanosta, millä ei kuitenkaan vaikuteta RO:n mahdollisuuteen käyttää luovuttamisensa jälkeen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen mukaisia oikeussuojakeinoja, joiden avulla hän voi tarvittaessa riitauttaa tämän jäsenvaltion rangaistuslaitoksen vankeusolosuhteiden lainmukaisuuden (ks. vastaavasti tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru, C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 103 kohta).

51 On kuitenkin vielä tutkittava, voisiko ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kyseenalaistaa mainitun toteamuksen sillä perusteella, että oikeuksia, jotka henkilöllä luovutetuksi tultuaan on puitepäätöksen nojalla, ei enää taattaisi pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion erottua unionista.

52 Tältä osin on huomattava, että nyt käsiteltävässä tapauksessa pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio eli Yhdistynyt kuningaskunta on Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimuspuoli ja, kuten se korosti istunnossa unionin tuomioistuimessa, kyseinen jäsenvaltio on sisällyttänyt Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan määräykset kansalliseen oikeuteensa. Koska se, että se jatkaa osallistumistaan kyseiseen yleissopimukseen, ei liity mitenkään sen jäsenyyteen unionissa, kyseisen jäsenvaltion päätös erota unionista ei vaikuta sen velvollisuuteen noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa, jota vastaa perusoikeuskirjan 4 artikla, joten kyseinen päätös ei voi oikeuttaa kieltäytymistä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta sillä perusteella, että luovutettu henkilö olisi vaarassa altistua mainituissa määräyksissä tarkoitetulle epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle.

53 Siltä osin kuin kyse on muista oikeuksista, joihin RO on vedonnut, ja ensinnäkin puitepäätöksen 27 artiklassa tarkoitetusta spesialiteettiperiaatteesta, on palautettava mieleen, että tämä periaate liittyy täytäntöönpanojäsenvaltion suvereniteettiin, ja etsityllä henkilöllä on periaatteen nojalla oikeus siihen, että häntä ei syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muusta kuin hänen luovuttamisensa perusteena olleesta rikoksesta (tuomio 1.12.2008, Leymann ja Pustovarov, C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, 44 kohta).

54 Kuten mainitusta tuomiosta ilmenee, henkilön on voitava vedota pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimissa luovuttamisensa jälkeen kyseisen periaatteen noudattamatta jättämiseen.

55 On kuitenkin huomattava, että ennakkoratkaisupyynnössä ja RO:n unionin tuomioistuimessa esittämissä huomautuksissa ei mainita mitään vireillä olevaa kyseistä periaatetta koskevaa oikeusriitaa eikä niissä myöskään esitetä konkreettisia seikkoja, joiden perusteella asiaa koskevaa oikeusriitaa voitaisiin ennakoida.

56 Sama pätee puitepäätöksen 28 artiklassa tarkoitettuun oikeuteen, joka koskee rajoituksia luovuttamiselle tai luovuttamiselle edelleen muuhun valtioon kuin täytäntöönpanojäsenvaltioon, koska tästä ei esitetä ennakkoratkaisupyynnössä mitään viitteitä.

57 Lisäksi on korostettava, että puitepäätöksen 27 ja 28 artiklan säännökset heijastavat rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 13.12.1957 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 14 ja 15 artiklan määräyksiä. Kuten unionin tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa muistutettiin, Yhdistynyt kuningaskunta on ratifioinut tämän yleissopimuksen ja saattanut viimeksi mainitut määräykset osaksi kansallista oikeuttaan. Tästä seuraa, että oikeudet, joihin RO näillä aloilla vetoaa, on olennaisilta osiltaan katettu pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä riippumatta siitä, että kyseinen jäsenvaltio eroaa unionista.

58 Siltä osin kuin kyse on täytäntöönpanojäsenvaltiossa säilöön otettuna vietetyn ajan vähentämisestä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa puitepäätöksen 26 artiklan mukaisesti, Yhdistynyt kuningaskunta on ilmoittanut sisällyttäneensä myös tämän velvoitteen kansalliseen oikeuteensa ja soveltavansa sitä unionin oikeudesta riippumatta kuhunkin sen alueelle luovutettuun henkilöön.

59 Koska puitepäätöksen 26–28 artiklasta johtuvia oikeuksia sekä perusoikeuskirjan 4 artiklassa mainittuja perusoikeuksia suojataan kansallisen oikeuden säännöksillä paitsi puitepäätöksen myös yleissopimuksen mukaista luovuttamista koskevissa tapauksissa, niiden toteutuminen ei edellytä puitepäätöksen soveltamista pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. Ei siis ole – sillä varauksella, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkastaa asian – konkreettisia viitteitä siitä, että RO jäisi vaille mahdollisuutta vedota kyseisiin oikeuksiin mainitun jäsenvaltion tuomioistuimissa tämän jäsenvaltion erottua unionista.

60 Se, että kyseiset oikeudet eivät Yhdistyneen kuningaskunnan erottua unionista todennäköisesti voi olla ennakkoratkaisukysymyksen kohteena unionin tuomioistuimessa, jos tästä ei ole unionin ja mainitun jäsenvaltion välillä sopimusta, ei ole omiaan muuttamaan kyseistä analyysiä. On nimittäin yhtäältä niin, että – kuten edellisestä kohdasta ilmenee – luovutetun henkilön pitäisi voida vedota näihin kaikkiin samoihin oikeuksiin kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimessa. Toisaalta on palautettava mieleen, että ennakkoratkaisumenettelyn käyttäminen unionin tuomioistuimessa ei ole aina ollut mahdollinen eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltamisesta vastaaville tuomioistuimille. Erityisesti on huomattava, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 76 kohdassa, että unionin tuomioistuin sai vasta 1.12.2014 eli viisi vuotta Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen täyden toimivallan tulkita puitepäätöstä, vaikka tämä päätös piti olla pantuna jäsenvaltioissa täytäntöön jo 1.1.2004 alkaen.

61 On siis katsottava, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa, että päättääkseen pääasian kaltaisessa asiassa, onko eurooppalainen pidätysmääräys pantava täytäntöön, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tällaisen päätöksen tekohetkellä voitava olettaa, että pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio soveltaa luovutettavaan henkilöön puitesopimuksen mukaisten niiden oikeuksien pääasiallista sisältöä, joita sovelletaan luovutuksen jälkeisenä ajanjaksona kyseisen jäsenvaltion erottua unionista. Tällainen olettama on sallittu, jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallinen oikeus kattaa näiden oikeuksien pääasiallisen sisällön erityisesti siksi, että kyseinen jäsenvaltio jatkaa osallistumistaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta 13.12.1957 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kaltaisiin kansainvälisiin

yleissopimuksiin, senkin jälkeen, kun kyseinen jäsenvaltio on eronnut unionista. Ainoastaan silloin, kun on olemassa konkreettisia viitteitä siitä, ettei asia ole näin, voivat täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.

62 Esitettyihin kysymyksiin on siis vastattava, että SEU 50 artiklaa on tulkittava siten, että pelkästään siitä, että jäsenvaltio on ilmoittanut aikomuksestaan erota unionista mainitun artiklan mukaisesti, ei seuraa, että jos tämä jäsenvaltio antaa henkilöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen, täytäntöönpanojäsenvaltion on kieltäydyttävä kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta tai lykättävä sen täytäntöönpanoa odotettaessa selvennyksiä oikeusjärjestykseen, jota pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sovelletaan sen erottua unionista. Jos ei ole painavia perusteita uskoa, että kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö on vaarassa menettää perusoikeuskirjassa ja puitepäätöksessä tunnustetut oikeudet pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion erottua unionista, täytäntöönpanojäsenvaltio ei voi kieltäytyä saman eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta niin kauan kuin pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio kuuluu unioniin.

Oikeudenkäyntikulut

63 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEU 50 artiklaa on tulkittava siten, että pelkästään siitä, että jäsenvaltio on ilmoittanut aikomuksestaan erota Euroopan unionista mainitun artiklan mukaisesti, ei seuraa, että jos tämä jäsenvaltio antaa henkilöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen, täytäntöönpanojäsenvaltion on kieltäydyttävä kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta tai lykättävä sen täytäntöönpanoa odotettaessa selvennyksiä oikeusjärjestykseen, jota pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sovelletaan sen erottua Euroopan unionista. Jos ei ole painavia perusteita uskoa, että kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö on vaarassa menettää Euroopan unionin perusoikeuskirjassa ja eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyssä neuvoston puitepäätöksessä 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, tunnustetut oikeudet pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion erottua Euroopan unionista, täytäntöönpanojäsenvaltio ei voi kieltäytyä saman eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta niin kauan kuin pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio kuuluu Euroopan unioniin.

Allekirjoitukset